

Concours bovine

Rundveemanifestaties rond de evenaar

Op zijn 'koeienreis' naar Indonesië bracht Anno Fokkinga een bezoek aan het eiland Madura, waar hij de stierenrennen bijwoonde, maar ook een unieke wedstrijd koeiendressuur. Op het eiland Bali organiseerde hij zijn eigen stierenrennen. In dit kerstverhaal doet hij verslag.

Toen Madura nog als Madoera werd geschreven en onderdeel uitmaakte van ons immense koninkrijk, was het eiland al berucht om z'n ondraaglijke hitte. Dat zinderende klimaat heeft zowel de Madurees als zijn vee gevormd of, beter gezegd, gehard. 'Madoerezen zijn harde werkers en de beste veehouders van heel Nederlandsch Oost-Indië', schrijft gouvernementsveearts Johannes Kok in 1921 in

zijn proefschrift 'Het rund en de rundveeteelt op Madoera', om vervolgens de Madurees heel wetenschappelijk neer te zetten als 'grof, ongemanierd, wraakgierig en brutaal, zelfs tegen hoogergeplaatsten'. Rond het stadje Pamekasan, de hoofdplaats van Madura, is het tabak wat de klok slaat. Bruingeblakerde tabaksvelden rijgen zich er aaneen, wachtend op de

eerste regens die maar niet willen komen. Er wordt veel – heel veel – gerookt in de 'Gordel van Smaragd'. De sigarettenfabrikant Sam Soe is dan ook de enige sponsor van de grootste rundveemanifestatie van Indonesië, die jaarlijks in Pamekasan plaatsvindt. 'Stierenrennen' wordt dit eeuwenoude evenement meestal genoemd, maar Johannes Kok noemt het in zijn proefschrift heel chique – en terecht – een 'concours bovine', omdat er zowel stieren als koeien aan deelnemen en het niet alleen om snelheid, maar ook om schoonheid gaat.

Twee dagen feest, op zaterdag de sapi

sono, de wedstrijd van de 'dansende' koeien, en op zondag de grote finale van de kerapan sapi, de sprintende stieren.

Dansende koeien

Op een bruin grasveld in het centrum van het stadje is het al vroeg een komen en gaan van gammele vrachtwagentjes, volgeladen met koeien, mensen en muzikanten. Twaalf paar koeien vanuit alle windstreken van Madura, elk met een eigen gamelanorkest, gaan hier strijden om de schoonheidsprijs. Direct na het uitladen beginnen de prachtig uitgedoste koeien (sapi) zich al warm te lopen voor de komende wedstrijd. Spansgewijs, aan lange leidsels en tergend langzaam. De koeien zijn onverstoort, maar reageren alert op het kleinste trekje van de menner, die

Boven: naar de finish met menner en orkest, tergend langzaam
Links: acrobatische menner met zijn koeienspan op weg naar de start
Midden: de jury (in blauw) met gamelanorkest en pers
Rechts: even rust gegund, maar wel met de koppen in de verzengende zon

Boven: 'huilende' koeien met gamelanorkest
Linkerpagina: koeien als koninginnen
Rechts: staande op een voetenbankje voor de jury

met zijn behendige vingers als een acrobaat leiding geeft aan zowel zijn koeien als het orkest. Zo nu en dan weet hij het koeienspan zelfs te laten wiegen op de klanken van de gamelan. 'Dansen' wordt dat hier genoemd. Naarmate het heter wordt, versmelten de klanken van de gamelanorkesten tot een kakofonie, waar zelfs de luidspreker van de grote moskee niet meer bovenuit komt. Uiteindelijk drijft de 'koperen ploert' mens en dier naar de schaduw van een tentdoek. Daar gaan de koeien – uit zichzelf – met de voorpoten op een 'voetenbankje' staan,

hooghartig, met de geheven koppen nog net in de verzengende zon. Langdurige dressuur heeft z'n vruchten afgeworpen. Als in een andere tent de jury zich achter een tafel vol bekers heeft genesteld, kan de echte wedstrijd koeiendressuur beginnen. De eerste twee paar koeien gaan met hun menners en muzikanten onder een poort (sono) door om voor de

jury te verschijnen. Nog een maal laten ze, in uiterste concentratie en in een zeunwlopend tempo, hun kunsten zien. De jury wikt en weegt op alle onderdelen. Van tuigage, gang en gamelan tot de laatste stap op het 'voetenbankje'. Als alle paren zijn gepasseerd, maken de winnaars een uitbundig ererondje. Ze oogsten naast eer vooral veel bankbiljetten.

In galop, 130 meter binnen 10 seconden

De jockey op z'n sleetje, klaar voor de start

Boven: de staarten horen omhoog
Links: koebellen die klinken als een gamelan

Kerapan sapi

De volgende ochtend zet de fietstaxi mij om zes uur af voor het enigszins vervallen 'stadion' van Pamekasan. De veewagens zijn al op het terrein gearriveerd en men is bezig met het uitladen van de stieren. Dit zijn de toprenners, die door hun prestaties op de regionale races zijn uitverkoren voor deze Grote Finale in Pamekasan. De met grote hoeden als cowboys uitgedoste boeren bestrijden hun zenuwen met de zoete kruidnageldampen van kreteksigaretten. Hun sponsor Sam Soe is hier ook verder prominent aanwezig. Twaalf paar prachtig uitgedoste renstieren, elk met hun eigen 'bemanning' en gamelanorkest, maken stapvoets en met veel gevoel voor show hun rondjes over het terrein. Pas om een uur of tien, als de zon alweer hoog aan de hemel staat, verschijnen de eerste twee tweespannen aan

de start van de 130 meter lange renbaan. Zonder hun kleurige kleden zien ze er nu wat bloot uit. Het duurt nog een hele tijd en de nodige valse starten voor de stieren met enorme vaart de benen nemen en binnen tien seconden de finish passeren. Daar lossen ze op in een door politieknuppels niet tegen te houden mensenmenigte. Een, letterlijk, adembenemend spektakel, waarbij de (nog erg jonge) jockeys zich op hun ranke sleetjes staande moeten weten te houden aan de staarten van de stieren. En dat bij een snelheid van wel 50 tot 60 kilometer per uur! De winnaars gaan vervolgens tegen de winnaars, maar ook de verliezers tegen de verliezers. Met lange tussenpozen. Het zal laat gaan worden voordat de klaarstaande bekens en prijzen kunnen worden uitgereikt. De hoofdprijs is een vrachtwagentje en voor de overige win-

naars staan er vijf motorfietsen te wachten. Het inzetten van grote bedragen op de winnende stieren – Madurezen staan bekend als verwoede gokkers – is sinds kort verboden. Openbare weddenschappen zijn strijdig verklaard met de islamitische leer.

Als ik in de loop van de middag mijn met moeite veroverde plekje aan de finish verruil voor een wat minder gevaarlijke plaats aan de start, slaat Marianne Thieme genadeloos toe. Of is het een zonnesteek? Ik zie staarten die worden afgebonden, spijkers die in de anus worden gestoken, spijkerkussentjes onder de staart, prikstokken, spijkerknuppels, smeerseltjes van groene pepers en raadselachtige drankjes. Toegestaan, vertelt men mij. Een passende korantekst heb ik niet paraat. Wel een kater.

Stieren als paarden

Een kerstverhaal vraagt om een beter einde. Daarvoor verruilen we het hardvochtige Madura voor het paradijselijke Bali. Ook dit eiland heeft z'n stierenrennen of eigenlijk stierendressuur. Vroeger vrij algemeen, nu alleen nog in een paar dorpjes in het noorden en maar één keer

per jaar, op 17 augustus, Onafhankelijkheidsdag. En dat is al geweest. Maar voor Veeteelt (en een kleine vergoeding) zijn een paar boeren in het dorpje Kaliasem best bereid om twee paar stieren op te tui- gen, zoals ze dat ook doen bij de echte sapi gerumbungan. Maar wat een tuigage en wat een gigantische (houten) bellen!

Ik zie het al voor mij: 2009, 17 augustus – 64 jaar onafhankelijk van Nederland – de sponsor hijst de Friese vlag (het wemelt van Friesche Vlaggetjes bij de Indonesische kruidenier!) en Marianne Thieme slaat de gong. Gelukkig Nieuwjaar!

Anno Fokkinga

Als paarden, de koppen in de nek

Onfrisse praktijken bij de start

Publiek en politie achter de finish

Eerst een paar rondjes in vol tenue

